

„WARRENŮV SOUD“ – PŘELOM VE VNÍMÁNÍ OBČANSKÝCH PRÁV VE SPOJENÝCH STÁTECH (60. VÝROČÍ OD KLÍČOVÉHO ROZHODNUTÍ V PŘÍPADU „BROWN V. BOARD OF EDUCATION“)

Radim Seltenreich

*Where there is injustice, we should correct it; where there is poverty,
we should eliminate it; where there is corruption, we should stamp it out;
where there is violence, we should punish it; where there is neglect,
we should provide care; where there is war, we should restore peace;
and wherever corrections are achieved, we should add them permanently
to our storehouse of treasure.*

Earl Warren

Není jistě pochyb o tom, že termín „Warrenův soud“ se v průběhu plynoucího času stal symbolem nového přístupu k občanským právům ve Spojených státech a jako takový i fenoménem, ke kterému se dodnes stojí za to vracet. A snad je přitom možno i říci, že význam jeho působení se neomezuje jen na Spojené státy, ale že jeho inspirativní síla má doslova celosvětovou platnost. To pak plyne jednak z přirozené důležitosti této světové velmoci, jednak ale i nepochybně z té skutečnosti, že „Warrenův soud“ se ve svých rozhodnutích mnohdy dotýkal problémů, které se v té či oné podobě objevovaly i v řadě dalších zemí vztahujících se ve svém právním rozměru k základům, na nichž stojí euroatlantická civilizace.

Zkrátka a dobře fenoménem „Warrenova soudu“ se opět jednou dostáváme do období, v němž Spojené státy – podobně třeba jako v době svého vzniku nebo v slavné éře Marshallova soudu – vykonávají nesporný vliv na právní myšlení celého svého civilizačního okruhu tím, že se je snaží znovu od samotných jeho základů promýšlet a takto i nově definovat. Tato slova přitom zejména v otázce vztahu jednotlivce a státní moci rozhodně nejsou nikterak nadnesená. A domnívám se, že je zvlášť vhodné se nad nimi zamýšlet právě dnes, v době, kdy slavíme šedesáté výročí od rozhodnutí tohoto soudu v dnes již legendami opředeném případě „Brown v. Board of Education“.

Jako vždy však nic není zcela jednoznačné a vše je nutno vidět v konkrétním historickém rámci a kontextu. Nepopiratelným přitom ovšem zůstává, že v rozmezí let 1953–1969, pro která se ve vývoji amerického ústavního práva vžilo právě označení „doba Warrenova soudu“, dochází k zásadní proměně tohoto práva, přičemž změny se týkají především skutečné revoluce v rasové problematice, dramatického rozšíření svobody projevu, jakož i zásadního zvýšení ústavní ochrany jednotlivců stíhaných pro spáchání trestněprávních deliktů. Tím se ovšem činnost Warrenova soudu zdaleka nevyčerpává – zvlášť bychom mohli vyzvednout třeba ještě svébytnou problematiku nově ústavně uznaného práva na ochranu soukromí.

To vše se pak odehrává – a to je zapotřebí zvlášť zdůraznit – v rámci nově chápaného konceptu demokracie, jehož podstata už nadále netkví v pouhém přesném dodržování

formálně a mechanicky vnímaných pravidel, ale také v důsledné ochraně práv těch, kdo se nacházejí v situaci ohrožené a často také případnému tlaku státní moci vystavené menšiny. Pro plné pochopení významu působení „Warrenova soudu“ je tak nyní zapotřebí nejprve přiblížit místo a dobu, ve které se formuje (se zvláštním důrazem na osobnosti jednotlivých soudců) a následně přejít k jednotlivým klíčovým případům v jeho rozhodování, které se vztahují zejména ke konkrétním oblastem vždy poněkud problematického vztahu jednotlivce a státní moci. Tento přístup přitom přes připomínané výročí rozhodně nemůže být jen oslavný a nekritický, což se pak týká zejména otázky „soudcovského aktivismu“, který – jak se mnozí domnívají – šel nezřídka nad rámec legitimacy, kterou dává soudcům Nejvyššího soudu USA text federální ústavy.

1. Doba a místo – formování Warrenova soudu

Jak už výše naznačeno, označení „Warrenův soud“ se pro Nejvyšší soud USA používá poměrně logicky pro období let 1953–1969, kdy byl jeho předsedou Earl Warren. Na druhé straně ani toto označení není nesporné a každopádně – jak podotýkají zejména jeho kritici – se k němu váže řada otázek a pochybností. Především se tedy namítá mechanické označení celé éry působení soudu podle jména jeho předsedy. Opomíjen tak zůstává podle této námítky zejména určující intelektuální vliv, který na činnost soudu v uvedeném časovém úseku daleko více vykonával především William J. Brennan, Jr. (který se ovšem členem soudu stal až roku 1956).

Další klíčovou otázkou pak představuje skutečnost, koho vlastně za člena „Warrenova soudu“ považovat. Ryze formálně jsou to totiž pochopitelně všichni soudci, kteří zde v době Warrenova předsednictví působili. Tento pohled ovšem zastírá, že mnozí z těchto soudců s kurzem, který jeho předseda nasadil, ostře nesouhlasili a tento jejich často o důrazné argumenty opřený nesouhlas vyjádřili i ve svých příslušných stanoviscích. Rozhodně se tedy nepodíleli na především liberálním myšlením určených rozhodnutích soudu, která měla v americkém ústavním kontextu tak převratný význam a která se dnes už poměrně automaticky spojují s termínem „Warrenův soud“. V tomto užším smyslu tedy vlastně tito soudci „Warrenův soud“ nevytvářeli, jakkoliv i oni pochopitelně neodmyslitelně patří k jeho historii. Ale i pokud omezíme termín „Warrenův soud“ na jeho liberální většinu, která prosadila ta rozhodnutí, pro která je soud především připomínán jako „šampion občanských práv“, musíme si uvědomit, že tato většina byla v podstatě po celý sledovaný dějinný úsek těsná, nepevná a křehká, takže nezřídka by šlo hovořit přímo až o „liberální menšinu“.

Ještě dříve než se ale začneme konkrétními postavami soudců, kteří především svým aktivním působením spoluutvářeli „mýtus Warrenova soudu“, zabývat, musíme si přiblížit i ústavní vývoj Spojených států v době, kdy byl Earl Warren jmenován předsedou jejich klíčového soudního orgánu. V širším dějinném pohledu si přitom připomeňme, že Spojené státy byly po 2. světové válce velmi dynamicky se rozvíjející zemí, ve které po vítězství ve válečném konfliktu převládal dobový optimismus ohledně možností dalšího vývoje. Ten však byl poměrně brzy poněkud zastíněn jak neřešenými vnitřními problémy (zvláště pak „rasovou otázkou“) tak i nově nastavenou mezinárodní situací, v níž se rozhodujícím fenoménem stala „studená válka“, opět významně ovlivňující vnitropolitickou stabilitu, a v ní zejména ústavní problematiku svobody projevu.

Vše toto se pak nakonec zákonitě přenáší i na Nejvyšší soud USA, který musí zejména k těmto, jakož ale i k mnoha dalším problémům, zaujmout stanovisko. Tento soud přitom v sobě pochopitelně odráží i celou předchozí historii amerického dvacátého století, která byla z pohledu soudní moci v neposlední řadě významně poznamenána i sporem o metodický přístup k výkonu soudního přezkoumávání ústavnosti. Zvláště významný pak byl v tomto kontextu zejména případ „Lochner v. New York“ z roku 1905, v němž dal soud vyniknout doktríně „substantive due process“.1 Právě pozdější odsouzení důvodů, které vedly tehdejší Nejvyšší soud USA k velmi „aktivisticky vnímanému“ rozhodnutí v tomto případě, se pak nepochybně promítlo i ve zdráhavosti některých soudců (vyzvedněme v této souvislosti zvláště Felixe Frankfurtera) podpořit některé podobně „aktivistické“ rozsudky „Warrenova soudu“ v oblasti občanských práv.

Stává se tak i stále více zjevným, že pro pochopení fungování Warrenova soudu je naprosto nezbytné představit alespoň krátce i klíčové osobnosti, které na něm v době Warrenova předsednictví působily, vytvářely jeho již zmiňovanou křehkou „liberální většinu“ nebo jí případně významným způsobem oponovaly. Právě z jejich postojů formovaných především jejich rodinným zázemím, vzděláním a následným průběhem profesionální kariéry, jakož i životními zkušenostmi lze totiž nejlépe pochopit, proč rozřešení klíčových případů „Warrenovy éry“ (případně i nesouhlasná stanoviska vůči nim) měla právě takovou podobu, jakou měla. I když ani to neplatí samozřejmě beze zbytku.

Započít je přitom pochopitelně třeba osobou samotného předsedy Nejvyššího soudu USA Earla Warrena. Právě on to totiž byl, kdo ačkoliv sám o sobě nepředstavoval „intelektuální motor soudu“, dokázal zejména svými lidskými kvalitami a manažerskými schopnostmi sešikovat své stoupence (a někdy i odpůrce) za rozhodnutí, pro která se stal „Warrenův soud“ pověstným. Earl Warren (1891–1974), jakkoliv dosáhl i skvělé politické kariéry v republikánské straně (roku 1948 byl dokonce viceprezidentským kandidátem republikánské strany), vyrůstal v chudé rodině skandinávských přistěhovalců a jisté sociální citění mu zůstalo vlastní po celý život. Narodil se v Los Angeles a Kalifornie byla také místem jeho profesního růstu, kde po právnických studiích v Berkeley a krátkém působení v soukromé praxi zastával řadu let pozici „district attorney“ v Alameda County.

Právě pověst, která jej z tohoto působení provázela, mu následně umožnila vzestup na post „Attorney General“ státu Kalifornie. Není přitom možné zamlčet, že během doby výkonu tohoto úřadu za druhé světové války, patřil tento později tak rozhodný obhájce občanských práv před neopodstatněnými zásahy státní moci k nejpřesvědčenějším zastáncům nucené internace amerických občanů japonského původu, jakkoliv později této své aktivity nemálo litoval. To už ale začíná i jeho působení na postu guvernéra státu Kalifornie, kam byl jako republikánský kandidát poprvé zvolen roku 1942 – a následně ještě dvakrát v letech 1946 a 1950 (roku 1946 dokonce jako společný kandidát republikánů a demokratů).

Jeho viceprezidentskou kandidaturu v roce 1948 jsme již zmiňovali a o čtyři roky později se jeho jméno objevuje dokonce i v úvahách o prezidentské nominaci republikánské strany. Upřednostněn je ovšem nakonec Eisenhower, který po svém zvolení prezidentem a náhlém úmrtí předsedy Nejvyššího soudu USA Vinsona jmenuje právě Earla Warrena na uprázdněný post (ten tak logicky rezignuje na výkon funkce guvernéra státu Kalifornie), přičemž jednomyslné senátní potvrzení tohoto jmenovacího aktu přichází v březnu 1954.

Vidíme tedy, že Warren byl v době svého příchodu na Nejvyšší soud USA v říjnu 1953 již zkušeným politickým harcovníkem s dlouholetou právníkou praxí, což ho jistě

v nemalé míře předurčovalo k výkonu úřadu, v němž je právě potřebnou právníkou erudici nutno skloubit také s úvahami výrazně politického rázu. Přes nedostatek vlastní zkušenosti s výkonem soudcovského úřadu se Warren brzy skutečně osvědčuje jako velmi dobrá volba, jehož přínos pro Nejvyšší soud USA nespočívá ani tak v intelektuální podnětnosti jeho stanovisek, jako ve schopnosti vést jeho soudce k racionální spolupráci („Leadership Not Scholarship“) a získávat potřebnou většinu soudu pro jeho jednotlivá – liberální právní myšlením – nesená rozhodnutí.²

To je pak zvláště důležité už proto, že až do roku 1962 neexistovala na Nejvyšším soudu USA stálá „liberální většina“ a Warren tak musel vést často se svými kolegy obtížná jednání, aby jím prosazovaným rozhodnutím získal žádoucí podporu. Tu pak měl v době svého nástupu na soud poměrně stabilně především od dvou výrazných soudců Nejvyššího soudu USA, kteří do svého úřadu vstoupili již před ním. Prvým z nich byl Hugo L. Black, který na soudu působil v letech 1937–1971, a v mnoha svých stanoviscích velmi významně ovlivnil nejen tento soud, ale také celkový pohled na některé klíčové otázky amerického ústavního práva vůbec.

Black (1886–1971) byl přitom vůbec první nominací prezidenta Roosevelta na Nejvyšší soud USA a jedním z nejdéle působících soudců tohoto soudu v celé jeho historii. Bez zajímavosti přitom není ani jeho jižanský původ z Alabamy, kdy tento stát v rozmezí let 1927–1937 reprezentoval také v americkém Senátu. Black však své „jižanské kořeny“ (v mládí byl i členem rasistického Ku Klux Klanu) později překonal, jak o tom svědčí zejména jeho postoje v otázkách týkajících se fenoménu rasové segregace. Co v něm ale v jistém ohledu zůstalo naopak zakořeněno natrvalo, byla jeho důsledně nábožensky založená výchova v baptistické rodině, která se pak – nikoliv ovšem po stránce obsahové ale formální – odrážela i v jeho právníckém uvažování.

Ústavu tak přímo považoval za svou „právníkou bibli“, kterou doporučoval číst v jejím „původním mínění“. Black jinými slovy odmítal textem ústavy nepodložené konstrukce při její interpretaci, zejména tedy již zmiňovanou doktrínu „substantive due process“, kterou považoval za neslučitelnou s jím ctěným požadavkem na „judicial restraint“, podle něž soudce rozhodně neměl ve své činnosti přejímat úkoly zákonodárce. To mu ale – na rozdíl třeba od Felixe Frankfurtera – přesto nezabránilo, aby byl rozhodným stoupencem podstatného rozšíření občanských práv jednotlivce, čemuž zase významně napomáhalo jeho chápání „Listiny práv“, podle něhož byla práva zde vypočtená nutno vnímat jako „absolutní“ a nepodléhající omezení – a navíc i čtrnáctým dodatkem plně rozšířená na úroveň jednotlivých států. S postupujícím časem a v radikální atmosféře 60. let 20. století Black ovšem přeci jen nakonec poněkud ubral z tohoto svého postoje, a v rámci „Warrenova soudu“ se ve svých stanoviscích občas připojil i k jeho „konzervativnímu křídlu“. Každopádně ovšem zůstává jednou z nejdůležitějších postav americké jurisprudence 20. století a jedním z nejdůležitějších soudců Nejvyššího soudu USA v celé jeho historii.³

Druhým soudcem, který zastával liberální postoje už před Warrenovým příchodem na Nejvyšší soud USA, pak byl William O. Douglas, který nakonec na soudu působil ještě déle než Black, a sice v letech 1939–1975, čímž se stal vůbec nejdéle působícím soudcem Nejvyššího soudu USA v celé jeho historii. Douglas (1898–1980) podobně jako Warren pocházel z chudých poměrů, což ho později učinilo zvlášť vnímavým pro sociální problémy své země. Před svým příchodem na soud měl za sebou jinak i významnou akademickou kariéru, v jejímž rámci se stal i děkanem na Yale Law School, přičemž jistý věhlas si

v této sféře získal i jako stoupenec směru „právního realismu“ („Legal Realism“), za jehož centrum byla považována právě právnická fakulta v Yale.

Základy právního realismu s jeho důrazem na význam působení práva „v reálném životě“ a s jeho nedůvěrou k přečeňování „formalistických právních doktrín“ si pak Douglas jako další z Rooseveltových nominací přináší i na své nové působiště na Nejvyšším soudu USA. Nikoliv náhodou se mu tak ve zpětné reflexi dostává i označení „The Anti-Judge“, která je i výrazem určité kritiky za jeho někdy až příliš „voluntaristický přístup“ k právu. Zejména jeho spory se soudcem Frankfurterem se staly v tomto ohledu pověstnými. Přesto patří Douglas jako rozhodný stoupenec občanských práv jednotlivce (zvláště pak těch, které jsou obsaženy v prvním dodatku ústavy) k nejvýznamnějším postavám amerického veřejného života své doby, což ostatně dokládá i skutečnost, že ve své době patřil i k žhavým kandidátům na post viceprezidenta, který ovšem nakonec zaujal po Rooseveltově boku Harry Truman.⁴

Jak už naznačeno výše, vlastním „intelektuálním motorem“ soudu se ovšem stal až muž, který na něj přichází o tři roky později než Earl Warren. Tím je roku 1956 William J. Brennan, Jr. (na soudu působil v letech 1956–1990) označovaný dokonce i svými oponenty za pravděpodobně nejvlivnějšího soudce Nejvyššího soudu USA v průběhu 20. století. Brennan (1906–1997) pocházel z rodiny irských katolických emigrantů a po studii na Harvard Law School se postupem doby propracoval až na pozici soudce na Nejvyšším soudu státu New Jersey.

Už zde přítom na sebe Brennan upozornil svou snahou rozšířit práva obžalovaných v trestním procesu a výrazně se tedy profilovat na jednom z témat, která se pak stanou další klíčovou agendou „Warrenova soudu“. V této souvislosti je přítom dobré vyzvednout i jeho občanské postoje a statečnost, kdy bez ohledu na ohrožení své další kariéry neváhá kritizovat soudobé praktiky senátora McCarthyho jako zneužití vyšetřovacích pravomocí Kongresu a výslovně je přirovnává k „salemskému honu na čarodějnice“ a působení inkvizice.

Již tehdy jej lze tedy označit za soudce, kterému zásadním způsobem leží na srdci občanská práva jednotlivce, jež by neměla být účelově oklešťována aktuálními zájmy a zásahy státní moci. Právě těmito postoji později proslul i na Nejvyšším soudu USA, kde výtkám přílišného „soudcovského aktivismu“ čelí zejména poukazem na to, že je úlohou soudců rozpoznat, co míní slova ústavy pro současnou dobu a přizpůsobit její velké principy právě současným potřebám a životu. Není konečně bez zajímavosti – a také bez významu, že Brennan za svou nominaci prezidentem Eisenhowerem na Nejvyšší soud USA vděčil zejména svému katolictví, neboť toto vyznání nebylo v roce 1956 mezi členy soudu zastoupeno a existoval tak určitý veřejný tlak, aby prezident svým dalším jmenováním tuto skutečnost napravil.⁵

Právě tito čtyři soudci – Warren, Black, Douglas a Brennan – tak tvoří vlastní „liberální páteř“ „Warrenova soudu“, a jsou nepochybně i těmi, kteří zásadní měrou přispěli k jeho proslulosti a změnám, které si s jeho působením v americkém veřejném životě především spojujeme. Právě uvedené ale neznamená, že bychom mohli opomenout i další členy „liberálního tábora“, kteří k jeho reputaci taktéž přispěli.

Mezi ty patřil od roku 1962 i Arthur J. Goldberg, který ovšem na Nejvyšším soudu USA působil pouze do roku 1965, kdy se stal velvyslancem USA u Spojených národů. Goldberg (1908–1990) byl nominací prezidenta Kennedyho, přičemž na soudu nahradil do důchodu

odcházejícího vůdce „konzervativního bloku“ Felixe Frankfurtera a zaujal tak s ohledem na svůj původ i jeho „židovské místo“ na Nejvyšším soudu USA. Goldberg se jinak ve své předchozí kariéře profiloval jako významný právník v pracovněprávní oblasti a jako takový (a také jako významný člen Demokratické strany) zaujal v letech 1961–1962 i post ministra práce v Kennedyho vládě (dodnes je tak posledním soudcem Nejvyššího soudu USA, který ve své kariéře zároveň zastával i takto vysokou vládní funkci).⁶

Právě Goldberga pak roku 1965 vystřídal na Nejvyšším soudu USA Abe Fortas (na soudu působil v letech 1965–1969), který byl podobně jako jeho učitel Douglas na Yale Law School pod značným vlivem „právního realismu“. Fortas byl dokonce nominován na předsedu Nejvyššího soudu USA, nakonec je však donucen roku 1969 po finančním skandálu rezignovat. To už ale na soudu od roku 1967 působí také Thurgood Marshall – první Afro-Američan, který se stal členem této instituce a vůdčí postava NAACP (National Association for the Advancement of Colored People), v jejichž barvách se také významnou měrou zasadil o úspěch strategie vedoucí ve svých důsledcích k rozhodnutí o zrušení rasové segregace v americkém veřejném školství v případě *Brown v. Board of Education* v roce 1954.⁷

Toto jsou tedy další členové Nejvyššího soudu USA, kteří se v době Warrenova předsednictví klonili k jeho liberální linii. Jak už ale naznačeno, byla takto orientovaná většina soudu zpravidla spíše křehká a nejistá, takže Warren byl často nucen hledat podporu pro svá stanoviska i u dalších – spíše konzervativně smýšlejících – soudců. Mezi nimi pak svým dlouhodobým působením na soudu a významem vynikají zejména Felix Frankfurter a John Marshall Harlan. Právě oni nežádka svou myšlenkovou opozicí přispívají k tomu, aby stanoviska soudu byla dostatečně propracovaná a věcná, což má samozřejmě také svůj pozitivní dopad na kvalitu jednotlivých rozhodnutí. A i oni tak neodmyslitelně patří k historii „Warrenova soudu“.

Felix Frankfurter (1882–1965, na Nejvyšším soudu USA působil v letech 1939–1962) přitom sám o sobě představuje zajímavý případ právníka, který měl v mnoha ohledech velmi radikální (a socialistické orientaci blízké) názory, zároveň však byl i přesvědčen, že je jeho povinností soudce je při výkladu ústavy upozadit, protože tak si to žádá doktrína „judicial restraint“, které byl osobně hluboce oddán.

Není přitom bez zajímavosti, že Frankfurter se narodil ve vídeňské židovské rodině (mezi jeho předky byli i rabíni, jakkoliv on sám se k židovské víře nehlásil) a teprve ve věku dvanácti let emigroval se svou rodinou do Spojených států. Zde později vystudoval s výborným prospěchem také Harvard Law School a zahájil svou profesní kariéru právníka. Ta jej po působení v právní firmě a také ve státních službách ostatně nakonec opět přivádí na Harvard Law School, kde vyučuje především správní právo. Roku 1920 je také mezi těmi, kdo zakládají dnes už proslulou „American Civil Liberties Union“, přičemž jeho další aktivity namířené ve prospěch radikálního socialistického hnutí jej přivádějí v právníckém prostředí až do určité izolace.

To se ovšem mění s nástupem F. D. Roosevelta do prezidentského úřadu, jehož blízkým a loajálním poradcem se Frankfurter už záhy poté stává. Nepřekvapí tak ani, že je to nakonec právě on, kdo je po smrti soudce Cardoza prezidentem v lednu 1939 jmenován na uprázdněné místo. Jak už naznačeno, na Nejvyšším soudu USA je Frankfurter důsledným zastáncem doktríny „judicial restraint“, která by podle něj měla soudcům při interpretaci ústavy znemožnit kladení příliš ostrých limitů na činnost legislativy a exekutivy. Stejně

tak i odmítá aplikaci textu federální ústavy na úrovni jednotlivých států Unie. Ve výsledku tak dochází k „zákonitému paradoxu“ – právník, který dříve proslul radikálně levicovými názory, se nakonec pro svůj metodický přístup soudce k výkladu ústavního textu stává členem konzervativního křídla liberalismem proslulého „Warrenova soudu“.⁸

Jiným členem tohoto křídla je pak i John Marshall Harlan (1899–1971, na Nejvyšším soudu USA působil v letech 1955–1971), vnuk soudce téhož jména, který na soudu působil v letech 1877–1911.⁹ Harlan po studiích na Princetonu a New York Law School měl za sebou již pestrou právníckou kariéru (včetně krátkého působení jako soudce), když byl roku 1955 jmenován prezidentem Eisenhowerem členem Nejvyššího soudu USA.

Zde pak proslul jako „great dissenter“ Warrenova soudu, který z principu odmítal, aby se Nejvyšší soud USA stal jakýmsi „obecným útočištěm pro reformní hnutí“. Harlan byl tak zejména velmi rezervovaný ke snaze soudu rušit rozhodnutí legislativy a umenšovat význam precedentů. Je přitom zajímavé, že ačkoliv také v zásadě odmítal úplnou inkorporaci občanských práv federální ústavy na úroveň jednotlivých států Unie, byl zároveň i stoupencem široké interpretace „Due Process Clause“ 14. dodatku. Celkově jej pak můžeme jistě označit i jako vyznavače principu „judicial restraint“.¹⁰

Dalšími – již méně výraznými – stoupenci konzervativního křídla na „Warrenově soudu“ pak byli Stanley F. Reed (na Nejvyšším soudu USA působil v letech 1938–1957), Robert H. Jackson (1941–1954), Harold H. Burton (1945–1958), Tom C. Clark (1949–1967), Sherman Minton (1949–1956), Potter Stewart (1958–1981) nebo Byron R. White (1962–1993).¹¹

Jak už naznačeno, není ale dělení „Warrenova soudu“ dle jeho jednotlivých členů na liberální a konzervativní část konstantní a jednou provždy dané (viz již zmiňovanou proměnu postoje soudce Blacka v bouřlivých 60. letech), přičemž si je navíc nutno uvědomovat (viz výrazný příklad soudce Frankfurtera v tomto směru), že je nutno často velmi zřetelně rozlišovat mezi politickými názory soudců a jejich metodickým postojem k interpretaci ústavního textu. Zejména v tomto je pak ostatně skryto i jádro problematiky dotýkající se nesnadného výkladu o osudech „Warrenova soudu“.

Každopádně výše stručně načrtnuté portréty jednotlivých členů „Warrenova soudu“ jsou zcela nezbytným předpokladem pro pochopení rozhodnutí soudu v jeho klíčových a slavných případech tolik ovlivňujících celkové směřování Spojených států. „Warrenův soud“ totiž rozhodně není žádnou „abstraktní jednotkou“, ale právě jen souhrnem svých konkrétních členů, mezi nimiž dominovali v dlouhých 16 letech jeho existence právě ti blíže zmínění, o jejichž názorech a životním příběhu tak bylo nutno před následným výkladem podat alespoň tu základní informaci.

2. Nový koncept demokracie

Chceme-li přitom pochopit význam působení „Warrenova soudu“ v americkém veřejném životě a americké politické kultuře vůbec, musíme nejprve zdůraznit jeho přínos pro chápání demokracie. Právě od nově pojatého konceptu demokracie se totiž odvíjí i následné rozsudky v jednotlivých klíčových případech, které „Warrenův soud“ tolik proslavily. Samozřejmě přitom ale ani nelze říci, že by se už od samotných počátků soudů jednalo o nějakou ucelenou a koherentní teorii, která by už jen byla „naroubována“ na konkrétní případy.

Spíše lze říci, že šlo o postupný vývoj postoje, jehož jádro lze chápat jako rozhodnou ústavní obranu práv do té doby z nejrůznějších důvodů přehlížených či přímo diskriminovaných menšin. V tomto smyslu volalo skutečně mnohé po nápravě a „Warrenův soud“ tím, že toto volání vyslyšel, opravdu nezaměnitelně proměnil ducha americké ústavnosti ve smyslu větší rovnoprávnosti a tolerantnosti, jež se měly reálně promítnout zejména do života rasových menšin (ale nejen jich). Působení soudu tak znamená rozhodný odklon od demokracie chápané pouze mechanicky a formálně jako „tyranie většiny“ ve prospěch skutečného naplnění ústavních garancí jednotlivce, které doposud Nejvyšší soud USA pojímal jen velmi neúplně a vágně. Je přitom i pochopitelné, že podobná tendence vedla nezdědka až k „přestřelení“, jež soudcům nikoliv sporadicky vyneslo obvinění ze „soudcovské legislativy“ či alespoň z nepřiměřeného soudcovského aktivismu.

Samotný „fenomén menšin“ v hledáčku Nejvyššího soudu USA má přitom i určitou „prehistorii“ představovanou zejména „nejslavnější poznámkou amerických ústavních dějin“ učiněnou v rámci rozhodnutí v případě „United States v. Carolene Products Co.“ v roce 1938. Rozhodnutí samotné se přitom v rámci tehdy nedávné „mocenské změny“ na Nejvyšším soudu USA (vytvoření nové většiny podporující vládní aktivity v rámci programu „New Deal“) přihlásilo k doktríně „judicial restraint“ (v neposlední řadě šlo i o výraz odporu k soudcovskému aktivismu odmítajícímu vládní aktivity a majícímu své kořeny v již zmiňovaném případě *Lochner* z roku 1905).

Tato doktrína mohla být pouze prolomena – a to je právě předmětem nyní zdůrazňované poznámky k případu formulované soudcem Stonem – ve výjimečných případech, mezi něž se počítá kromě legislativy porušující ustanovení „Listiny práv“ také to zákonodárství, které je namířeno na náboženské, národnostní nebo rasové menšiny, protože právě předsudky proti těmto menšinám představují vážné nebezpečí při provádění těch politických procesů, jež se zmiňovaných menšin týkají.¹²

„Slavná poznámka“ tak vlastně skutečně pokládá nový základ debatě o povaze a smyslu demokracie, přičemž předznamenává i pozdější názorové rozštěpení mezi soudci, kteří se (podobně jako Felix Frankfurter) domnívali, že demokracie z podstaty dělby moci po soudcích vyžaduje důsledný výkon „judicial restraint“, a těmi z nich, kteří se naopak (v duchu právě uvedené poznámky) hlásili k striktnější ústavní kontrole zákonů, jež zasahovaly do pravidel „demokratického procesu“.

V tomto smyslu tak poznámka k případu „*Carolene Products*“ představuje skutečně jakýsi pomyslný „základní kámen“, na němž později stojí „ústavní jurisprudence“ Warrenova soudu.¹³ Jestliže totiž dřívější kritici rozhodnutí v „případu *Lochner*“ chápali demokracii jako v podstatě jen ústavně velmi vágně omezenou vládu většiny, do níž nemají soudci Nejvyššího soudu USA blíže zasahovat, snaží se „Warrenův soud“ právě uniknout názoru, podle něžž je rozsáhlejší výkon „judicial review“ ze své podstaty „hluboce nedemokratický“ a naopak zdůraznit, že právě tento přístup může napomoci k zásadnímu prohloubení demokracie (především ve sféře výkonu občanských práv) a dobrání se jejího hlubšího smyslu.

„Warrenův soud“ tak skutečně vstupuje „do nesnadného prostoru“ vymezeného do značné míry logickým konfliktem mezi „vládou většiny“ a „právy menšin“ (případně i jednotlivce), kterou jsou příliš slabé na to, aby se v demokratickém procesu (opět logicky upřednostňujícím „vládu většiny“) samy ochránily. V pojetí zakladatelů americké ústavnosti „judicial review“ vlastně vzniká nikoliv pro jakési zdokonalení demokracie, ale

pouze proto, aby chránilo před jejími excesy (tedy opět primárně před excesy většinové vlády).

„Warrenův soud“ chce ovšem toto pojetí a s ním nutně i vnímání demokracie posunout právě o onen pověstný krok dále, neboť některá rozhodnutí legislativních většin neoznačuje jako „excesy demokracie“, ale přímo jako rozhodnutí bytostně „nedemokratická“, neslučitelná s povahou demokracie, čímž pochopitelně dochází právě i ke kvalitativnímu posunu ve vnímání demokracie jako takové. S demokracií je tak podle „Warrenova soudu“ neslučitelná právě kupříkladu už „idea rasové segregace“, neboť se jedná o zákonodárství, které vytváří zásadní nerovnost mezi občany jednoho státu.¹⁴

Ve svém výsledku pak činnost „Warrenova soudu“ nepochybně znamená významný (a ze své podstaty nikoliv jen teoretický) příspěvek k „teorii demokracie“, ve smyslu posunu od pouhé mechanické „vlády většiny“ k nalézání jejich dalších komponent stávajících se následně dnes již neodmyslitelnou součástí nově definovaného právního státu. Jinými slovy se jedná i o odmítnutí demokracie minimalisticky definované pouhým důrazem na její procesní stránku (zejména průběh svobodných voleb, na jejichž základě pak legislativní většina přijímá zákony) ve prospěch demokracie založené na jistých podstatných a neodmyslitelných hodnotách („substantive values“). Odtud je pak logicky už ale také jenom krok k opětovnému růstu v ústavním právu tolik kritizované doktríny „substantive due process“, zaostřené ovšem tentokrát – na rozdíl od „ekonomicky pojímané lochnerovské éry“ – na oblast občanských práv.¹⁵

Samotným jádrem oněch „neodmyslitelných hodnot demokracie“ je pak pro „Warrenův soud“ otázka politické rovnosti. Právě zde je skryto východisko, ze kterého je nutno započít snahu o přiblížení oblastí a rozhodnutí, které učinily „Warrenův soud“ pro vývoj amerického ústavního práva tak důležitým. Ještě jednou tedy zdůrazněme – je to étos nově pojímaného konceptu demokracie, v jehož středu stojí nezávisle na náboženském přesvědčení a barvě kůže pojímaná rovnost občanů a jejich široce vnímaných práv, které postavil Nejvyšší soud USA za předsednictví Earla Warrena do centra své pozornosti.

3. Klíčová rozhodnutí „Warrenova soudu“

Zde bychom mohli postupovat pochopitelně podle nejrůznějších hledisek – kupříkladu chronologicky, dle významu a mediální proslulosti jednotlivých případů, nebo také dle ucelených oblastí amerického ústavního práva, v nichž „Warrenův soud“ zanechal svou nezaměnitelnou stopu. Vzhledem k tomu, že v tomto příspěvku nejde (a ani nemůže jít) o vyčerpávající zhodnocení působení „Warrenova soudu“, pokusíme se v následujícím výběru jeho rozhodnutí vyzvednout zejména ty, které dokládají právě formulovanou tezi, podle níž šlo soudu především o podporu onoho nyní výše přiblíženého a na „principu rovnosti“ založeného konceptu demokracie v americkém ústavním právu, jakož i – v ještě širším pojetí – o vytvoření kvalitativně nově definované politické a ústavní kultury.

Z tohoto pohledu tak započneme případy, které sice stojí v „mediálním stínu“ rozhodnutí v „Brown v. Board of Education“, v reálném ústavním životě však sehrály při podpoře politické rovnosti občanů snad ještě významnější roli než tento (sám Earl Warren je označil za nejdůležitější případy projednávané během jeho předsednictví Nejvyššího soudu USA). Jedná se o tzv. „Reapportionment Cases“ z let 1962 a 1964, kdy prvý z nich – „Baker v. Carr“ – se týkal otázky stanovení volebních obvodů pro volby do státních

zákonodárných sborů. Konkrétně se jednalo o stát Tennessee, kde zákonodárci v podstatě po šest desítek let ignorovali vlastní ústavu požadující, aby každou dekádu docházelo v závislosti na demografickém vývoji k úpravě volebních obvodů.

V praxi zde tak existovala na počátku 60. let situace, kdy při volbách do místní dolní sněmovny mohlo méně než čtyřicet procent voličů zvolit nadpoloviční většinu svých zástupců. Což byla mimochodem ale stále záviděníhodná situace ve srovnání s jinými státy Unie, kde mohla být „hlasující většina zákonodárných sborů“ v důsledku demografický vývoj nerespektujícím rozdělení volebních obvodů dosažena i pouhými zhruba deseti procenty oprávněných voličů (případ Kalifornie). Reálně se tato situace tak obracela zejména proti černošským voličům, kteří se z venkovských jižanských oblastí přesouvali do měst na severu či středozápadě země. Špatné rozdělení voličských okrsků se jinými slovy ukazovalo i jako účinný nástroj pro oslabení politické moci černošských městských voličů.

Případ Baker v. Carr se ovšem v roce 1962 musel vypořádat s rozhodnutím v případě Colegrove v. Green z roku 1946, kdy těsně většinové stanovisko sepsal právě Felix Frankfurter a zdůraznil v něm, že stanovení voličských okrsků je politickou otázkou, do něhož soudy nemají zasahovat. Nyní je to ovšem jeho dřívější student z Harvardu soudce Brennan, který sepisuje většinové stanovisko Nejvyššího soudu USA přiznávající americkým občanům právo na spravedlivé rozdělení voličských hlasů ve volebních okrscích.

Toto rozhodnutí tak pochopitelně i znamená, že postoj soudu z roku 1946 je překonán, jakkoliv se k němu i nyní Frankfurter vrací ve svém nesouhlasném stanovisku (k němu se nikterak překvapivě připojuje i soudce Harlan), když opětovně konstatuje, že celá záležitost je politickou otázkou, jejíž řešení přináleží pouze legislativě, a v níž by tak soud měl zachovat „judicial restraint“, aby nedošlo k porušení dělby moci mezi soudnictvím a legislativou. Právě u ní, a nikoliv u Nejvyššího soudu USA, by totiž měli občané hledat nápravu existujícího stavu. Jak už řečeno, většina soudu byla ovšem jiného názoru, a nepochybně tak tímto rozhodnutím opět významně posunula směřování Spojených států k demokratické kultuře neodmyslitelně založené na principu politické rovnosti. To pak podtrhlo i rozhodnutí v případě z roku 1964 „Reynolds v. Sims“, v němž se Nejvyšší soud USA vyslovil pro princip stejné váhy každého volebního hlasu při stanovování volebních okrsků („one person, one vote“), čímž došlo nejen k naplnění příslibu obsaženého v rozhodnutí „Baker v. Carr“, ale také k další reinterpretaci klauzule 14. dodatku ústavy o rovné ochraně zákona.¹⁶

Tím základním stavebním kamenem celého tohoto vývoje k nově definované „ústavní kultuře“ byl ovšem z pohledu „Warrenova soudu“ nepochybně již vícekrát připomínáný případ „Brown v. Board of Education“ z roku 1954. Je přitom zřejmé, že uvedenému případu by bylo možné věnovat nejen celý článek, ale i celou knihu, stejně jako je naopak neméně zřejmé, že žádná studie upomínající na činnost „Warrenova soudu“ se nemůže obejít bez jeho alespoň stručného připomenutí.

Jádro jeho významu přitom spočívá v tom, že Nejvyšší soud USA prohlásil zákony států umožňující zřizovat oddělené veřejné školy pro bílé a černé žáky za neústavní. Zásadním způsobem tak narušil segregáčnickou doktrínu „oddělení, ale rovní“ („separate but equal“) vystavěnou na základě rozhodnutí v případě „Plessy v. Ferguson“ v roce 1896. Již zmiňovaná klauzule 14. dodatku o rovné ochraně zákona se tak až díky interpretaci „Warrenova soudu“ konečně stává hlavním zdrojem ústavní ochrany práv černošské menšiny. Je přitom

třeba i zdůraznit, že zvolená strategie směřující k překonání „Plessyho“ nebyla bez rizika, neboť opačné rozhodnutí soudu by znamenalo nepochybně na dlouhou dobu demoralizaci celého úsilí o rasovou rovnoprávnost.

To se ale nestalo, naopak skutečnost, že „Warrenův soud“ se v tomto rozhodnutí jednomyslně sešikoval za svým předsedou, významně přispěla k ozvěně, již případ – v dobrém i ve zlém – rezonoval celou americkou společností. Zapomenout přitom nesmíme ani na skutečnost, že hned roku 1955 následuje případ „Brown II“, který je důležitý především konstatováním soudu, že proces desegregace má ve veřejných školách probíhat „se vši dobře uváženou rychlostí“ („with all deliberate speed“), kdy ovšem určitá dvojznačnost této formulace vedla nakonec k tomu, že v řadě jižanských škol byl tento proces záměrně zdržován a prodlužován.¹⁷

Nekompromisně se naopak soud projevil v rozhodnutí „Cooper v. Aaron“ z roku 1958, v němž odmítl pokusy arkansaské legislativy fakticky „anulovat“ jeho desegregační rozhodnutí ve veřejném školství, přičemž atmosféra hrozby násilím vedla soudce k tomu, že zcela výjimečně a solidárně jich všech devět individuálně podepsalo soudem vyjádřené stanovisko. Právě i na tuto „občanskou statečnost“ soudců tváří v tvář rozpoutaným emocím a násilím na americkém jihu bychom při připomenutí působení „Warrenova soudu“ neměli zapomenout.¹⁸ Každopádně však rozhodnutí Nejvyššího soudu USA v případě „Brown“ znamená právě ten významný mezník na cestě k nově chápané – a také pro menšiny plně dostupné – demokratické kvalitě života americké společnosti, ke které by zdráhavá legislativa sama ještě dlouho nenašla cestu. Na tom pak nic nemění ani v tomto kontextu pochopitelné výtky z přílišného soudcovského aktivismu, jakož i výhrady, že rozhodnutí až příliš stojí spíše než na právních na sociologických argumentech.

Další nepominutelnou oblastí působení „Warrenova soudu“ je pak sféra prvního dodatku federální ústavy, ve všech jeho důležitých aspektech. Význam této problematiky dotýkající se klíčových svobod občana ve veřejném životě pak vystoupil do popředí o to více, že Spojené státy prožívají již od poloviny 50. let 20. století své hnutí za občanská práva („civil rights movement“), přičemž ovšem nesmíme ani zapomenout, že právě v této době rovněž odeznívá i neblahé dědictví „McCarthyho éry“.

I v jeho likvidaci přitom Nejvyšší soud USA hraje (přes občasnou váhavost a nevyhraněnost svých stanovisek) nikoliv nepodstatnou roli, přičemž dokladem tohoto je zejména rozhodnutí v případě „Yates v. United States“ z roku 1957, v němž se soud vyslovil pro širší pojetí svobody projevu (a naopak pro užší konstrukci tzv. „Smithova zákona z roku 1940) díky tomu, že důsledně rozlišil mezi propagací „abstraktní doktríny“ hlásající svržení vlády a mezi cíleným nabádáním k přímé akci proti vládě.¹⁹

Šedesátá léta 20. století pak přinášejí v oblasti občanských práv i kýženu legislativní úpravu – připomejme zejména zákon o občanských právech z roku 1964 a zákon o volebním právu z roku 1965, což však nijak neumenšuje významnou roli Nejvyššího soudu USA v tomto období. Jak už naznačeno výše, situace se přitom v rámci „Warrenova soudu“ nemálo komplikuje tím, že soudce Black (poděšen ve vlastní formulaci „bezzákonným duchem doby“) se v některých svých stanoviscích odklání od dosavadní liberální většiny soudu (tak zejména při posuzování práv demonstrantů v rámci tzv. „sit in cases“ ohrožujících veřejný pořádek a vlastnictví).²⁰

Pokud bychom pak měli z případů vztahujících se jak k fenoménu hnutí za občanská práva tak k prvnímu dodatku a projednávaných v této době „Warrenovým soudem“ vybrat

jediný, byl by to nepochybně pro jeho význam případ „New York Times Co. v. Sullivan“ z roku 1964. Právě zde totiž byly vlastně poprvé zákony států Unie týkající se problematiky hanopisu („libel“) podrobeny hledisku ústavnosti právě z pohledu prvního dodatku federální ústavy.

V případě šlo jinak především o to, že noviny „The New York Times“ zveřejnily na svých stránkách „reklamní prohlášení“ směřující k získání podpory pro hnutí za občanská práva (v neposlední řadě i pro právní zastupování Martina Luthera Kinga), přičemž toto prohlášení obsahovalo i některé nepřesné údaje o činnosti veřejných činitelů ve státě Alabama. Jeden z nich, L. B. Sullivan, list následně zažaloval a alabamský soud mu přičkl odškodnění ve výši půl miliónu dolarů. Bylo tak zřejmé, že celá záležitost představuje i zásadní ohrožení svobody tisku. V situaci, kdy by místní soudy ukládaly takto „vysoké pokuty“ i předním americkým novinám, vážně hrozilo, že se už vůbec žádné noviny neodvážjí zveřejňovat „reklamní prohlášení“, v nichž by nešlo překontrolovat faktickou správnost každého uváděného jednotlivého detailu (pomineme-li tedy vůbec náročnost takového „kontrolního procesu“).

Případ se tak dostal až před Nejvyšší soud USA, v jehož stanovisku formulovaném soudcem Brennanem (považovaném za jeden z „velkých názorů“ amerického ústavního práva) tento nejprve shrnul historii prvního dodatku, a to zejména s ohledem na problematiku „nactiutrháčných hanopisů“ (vzvednut byl v této souvislosti zejména „zákon o pobuřování“ z roku 1798). Právě v této souvislosti pak Brennan hovoří i o tom, že stejně jako v tehdejší atmosféře, kdy vládl strach z toho, že za veřejnou kritiku bude následovat vězení, tak ani v současné situaci, kdy jsou za drobná faktická pochybení ukládány takto velká odškodnění, nemohou svobody zaručené prvním dodatkem přezít.

Proto „Warrenův soud“ nakonec přichází (v jednomyslném rozhodnutí všech devíti soudců) s konstatováním, že uvedená aplikace práva alabamským soudem byla neústavní, neboť porušila záruky svobodu projevu a tisku zaručené prvním a čtrnáctým dodatkem, přičemž soud přichází i se standardem „actual malice“, který předpokládá, že zveřejnění nepravdivých údajů je s úspěchem žalovatelné jen tehdy, pokud lze dokázat, že si této nepravdivosti byli žalovaní v době zveřejnění vědomi.²¹

Tím se samozřejmě rozhodnutí „Warrenova soudu“ vztažená k prvnímu dodatku nevyčerpávají. Připomenout bychom třeba mohli dnes již poněkud kuriózně znějící rozhodnutí z dob ještě před „sexuální revolucí“ („Roth v. United States“ z roku 1957) definující obscénnost podle toho, co považuje za chlípné „průměrná osoba aplikující současný standard komunity“. Obdobně pak soud musí věnovat v 60. letech stále větší pozornost i „symbolické řeči“, přičemž ale zvláštního vyzvednutí si nepochybně zaslouže případ „Engel v. Vitale“ z roku 1962, ve kterém Nejvyšší soud USA shledal jako neústavní zavádění „oficiální modlitby“ do veřejných škol, neboť toto odporuje klauzuli prvního dodatku o „zákazu zavádění náboženství“.²²

Specifickou – a nikoliv nevýznamnou kapitolou – jsou potom i rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, která se týkají oblasti trestní spravedlnosti. Svůj nepominutelný význam zde má pochopitelně zejména rozhodnutí v případě „Miranda v. Arizona“ z roku 1966, kterým soud uznal ústavní právo jednotlivce zadrženého policií „nevypovídat“, jakož i jeho právo na advokáta, přičemž podtrhl zejména význam „povinné informace“ o těchto právech a následného dobrovolného souhlasu s výslechem. Ve své době velmi kontroverzní rozhodnutí prošlo na soudu pouze v poměru 5 : 4, přičemž soudce Harlan ve svém nesouhlasném

stanovisku citoval dřívější slavné vyjádření soudce Jacksona o tom, že soud připojuje k chrámu ústavního práva stále další patra, a že takto budované stavby se v případě přetížení následně zřítí.²³

Ve stínu „Mirandových práv“ stojí ale i další důležitá rozhodnutí v této oblasti, jako kupříkladu už roku 1963 projednávaný případ „Gideon v. Wainwright“, v němž Nejvyšší soud USA přiznal občanům ústavní právo na to, aby jim jednotlivé státy na základě 14. dodatku poskytl obhájce ve všech trestních případech, a to za předpokladu, že si sami nemohou dovolit takového obhájce zaplatit. Podobný požadavek byl pak analogicky přenesen na základě pátého a šestého dodatku i na federální úroveň.²⁴

Každopádně fenomén trestní spravedlnosti představuje nepochybně další důležitou oblast, v níž se celkové liberální směřování „Warrenova soudu“ mohlo naplno projevit a opět tak ve svých důsledcích významně ovlivnilo i celou americkou společnost.

Závěrem

Celkově lze tedy s ohledem na uvedené jistě právem konstatovat, že „Warrenův soud“ skutečně v mnoha ohledech pozitivně „proměnil“ Spojené státy, což jistě zdaleka neplatí pro každé složení Nejvyššího soudu USA v jeho historii. Jako vždy v takových případech se však nad činností tohoto soudu vznáší klíčová otázka legitimacy – totiž do jaké míry tohoto svého cíle soud dosáhl při výkonu „soudního přezkumu ústavnosti“, ke kterému je povolán, a do jaké míry se tak stalo nadměrným soudcovským aktivismem přecházejícím až do „soudcovské legislativy“, pro kterou pochopitelně není v ústavě opora.

Tato otázka pak vyvstává zvláště zřetelně do popředí v souvislosti s konstrukcí tzv. „práva na soukromí“ („right to privacy“), tak jak je Nejvyšší soud USA bez výslovné opory v ústavním textu konstatoval zejména v případě „Griswold v. Connecticut“ z roku 1965 a jak je potom (už po skončení éry „Warrenova soudu“) zejména vyzvedl ve svém klíčovém rozhodnutí „Roe v. Wade“ z roku 1973 (v případě týkajícím se problematiky předčasného ukončení těhotenství).²⁵

Tento článek se pochopitelně nezabýval (a vzhledem k zvolenému rozsahu ani nemohl zabývat) činností „Warrenova soudu“ v celé jeho šíři, přesto se však pokusil připomenout nejdůležitější osobnosti, které na Nejvyšším soudu USA v této jeho éře zasedaly, stejně jako jeho klíčová rozhodnutí, mezi nimiž vyniká zejména případ „Brown v. Board of Education“, jehož šedesáté výročí jsme si v minulém roce připomněli.

Především je si však třeba „Warrenův soud“ připomínat kvůli jeho snaze o prosazení nového pojetí demokracie, v němž by tato nebyla již omezena jen na volební proces a z něj následně plynoucí zákonitosti dělby moci, ale prostupovala celou občanskou společnost založenou na principu rovnosti občanů bez ohledu na jejich jakýkoliv menšinový status a při plném zohlednění jejich nezadatelných občanských práv. A v tomto smyslu – jako podnět k budování takto široce chápané demokracie – je „Warrenův soud“ nepochybně i dnes nanejvýše inspirující institucí (a to zcela zřejmě nejen na území Spojených států), kterou opravdu stojí za to si připomínat. Snad se totiž lze zcela na závěr odvážit konstatování, že výzvy, které tento soud (přesně v duchu úvodního citátu) nastolil, směřují mimo konkrétní prostor a čas.

Poznámky

- ¹ Blíže k tomuto případu a doktríně viz GUNTHER, G.: *Constitutional Law*. 12. vyd. New York: The Foundation Press, 1991, s. 439–449.
- ² SCHWARTZ, B. In: SCHWARTZ, B. (ed.): *The Warren Court*. Oxford: Oxford University Press, 1996, s. 256–275.
- ³ SCHWARTZ, B. In: SCHWARTZ, B. (ed.): *The Warren Court*. Oxford: Oxford University Press, 1996, s. 195–203.
- ⁴ Blíže k této pozoruhodné osobnosti americké právní historie viz WHITE, G. E.: *The American Judicial Tradition*. Oxford: Oxford University Press, 1988, s. 369–420.
- ⁵ ARNOLD, R. S. In: SCHWARTZ, B. (ed.): *The Warren Court*. Oxford: Oxford University Press, 1996, s. 204–210.
- ⁶ O významu brzkého Goldbergova odchodu z Nejvyššího soudu USA pro další vývoj americké ústavní historie viz TRIBE, L. H.: *God Save this Honorable Court*. New York: Mentor, 1986, s. 44–45.
- ⁷ HORWITZ, M. J.: *The Warren Court and the Pursuit of Justice*. New York: Hill and Wang, 1998, s. 11–12.
- ⁸ KURLAND, P. B. In: SCHWARTZ, B. (ed.): *The Warren Court*. Oxford: Oxford University Press, 1996, s. 224–235.
- ⁹ Shodou okolností se jedná o soudce, který v případě „Plessy v. Ferguson“ z roku 1896 vyjádřil ve svém nesouhlasném stanovisku přesvědčení, že americká ústava je „barvoslepá“ („color-blind“). Viz HALL, K. L. – WIECEK, W. M. – FINKELMAN, P.: *American Legal History (Cases and Materials)*. Oxford: Oxford University Press, 1991, s. 250–254.
- ¹⁰ DORSEN, N. In: SCHWARTZ, B. (ed.): *The Warren Court*. Oxford: Oxford University Press, 1996, s. 236–255.
- ¹¹ HORWITZ, M. J.: *The Warren Court and the Pursuit of Justice*. New York: Hill and Wang, 1998, s. 113.
- ¹² HALL, K. L. – WIECEK, W. M. – FINKELMAN, P.: *American Legal History (Cases and Materials)*. Oxford: Oxford University Press, 1991, s. 493–494.
- ¹³ HORWITZ, M. J.: *The Warren Court and the Pursuit of Justice*. New York: Hill and Wang, 1998, s. 78–80.
- ¹⁴ Blíže k této problematice, jakož i o poměru soudního přezkoumávání ústavnosti a demokracie viz ELY, J. H.: *Democracy and Distrust. A Theory of Judicial Review*. 12. vyd. Cambridge: Harvard University Press, 1998, s. 73–104.
- ¹⁵ Blíže ke konkrétním oblastem použití „substantive due process“ v oblasti „neekonomických práv“ („non-economic rights“) viz GUNTHER, G.: *Constitutional Law*. 12. vyd. New York: The Foundation Press, 1991, s. 491–582.
- ¹⁶ ABRAHAM, J. H. – PERRY, B. A.: *Freedom and the Court*. 7. vyd. Oxford: Oxford University Press, 1998, s. 19–20.
- ¹⁷ HALL, K. L. – WIECEK, W. M. – FINKELMAN, P.: *American Legal History (Cases and Materials)*. Oxford: Oxford University Press, 1991, s. 510–516.
- ¹⁸ HORWITZ, M. J.: *The Warren Court and the Pursuit of Justice*. New York: Hill and Wang, 1998, s. 30–31.
- ¹⁹ FARBER, D. A.: *The First Amendment*. New York: The Foundation Press, 1998, s. 64–65.
- ²⁰ FARBER, D. A.: *The First Amendment*. New York: The Foundation Press, 1998, s. 81–87.
- ²¹ FARBER, D. A.: *The First Amendment*. New York: The Foundation Press, 1998, s. 81–87.
- ²² HALL, K. L. – WIECEK, W. M. – FINKELMAN, P.: *American Legal History (Cases and Materials)*. Oxford: Oxford University Press, 1991, s. 535–538.
- ²³ INCIARDI, J. A.: *Trestní spravedlnost*. Praha: Victoria Publishing, 1994, s. 273–275.
- ²⁴ INCIARDI, J. A.: *Trestní spravedlnost*. Praha: Victoria Publishing, 1994, s. 391–393.
- ²⁵ ABRAHAM, J. H. – PERRY, B. A.: *Freedom and the Court*. 7. vyd. Oxford: Oxford University Press, 1998, s. 70–74.

“The Warren Court” – the Turning Point in the Perception of the Civil Rights in the U.S.A. (60th Anniversary since the Key Decision in the Case “Brown v. Board of Education”)

Radim Seltenreich

Summary

The author deals in his article with the issue of the Warren Court, it means with the time when the chairman of the Supreme Court of the U.S.A. was Earl Warren (1953–1969). The concrete impulse was for him the 60th anniversary since the decision in the case “Brown v. Board of Education” in the year 1954 which meant the end of the segregation in American public schools. But above all he wants to point out to the fact that the liberal majority of the Warren Court tried to push ahead the new concept of the democracy which was not supposed to be perceived just as the mechanical fulfilment of the “rule of games” but should have as well some contentual quality emphasising the principle of the equality of the citizens without regard to the pertinence to the anyhow defined minority and by full consideration for their civil rights.

This approach created as well questions with regard to the legitimacy of the operation of the court, with other words, if the Supreme Court of the U.S.A. is not making “judicial legislation” for which the constitution is naturally not allowing the authorization. The author in the article as well shortly represents the various key judges of the Warren Court – the members of the decisive liberal stream (especially Warren, Black, Douglas, Brennan) and as well the members of the conservative wing (Frankfurter, Harlan). Further are mentioned as well the areas in which the Supreme Court of the U.S.A. in the time of the Warren’s chairmanship won the main deserts – it means the end of the segregation in the public schools, the just modification of the voting right based on the even division of votes, the freedom of the speech and the press in the scope of the first amendment and the emphasis on the rights of the citizens in the process of the administration of the criminal justice.